

Балалар, ата-аналар, педагогтар үшін

Жеке адамның жыныстық тиіспеушілігі жеке адамның конституциялық-құқықтық мәртебесінің құрамдас бөлігі болып табылады, ол Қазақстан Республикасының Конституциясымен белгіленеді, қорғалады және кепілдік беріледі. Жыныстық тұтастық туралы айтқанда, олар кәмелетке толмағандардың жыныстық тұтастығын, олардың қалыпты жыныстық сау дамуын, қалыпты физикалық және моральдық дамуын білдіреді, бұл тек кәмелетке толмағандардың құқығын білдіреді.

Кәмелетке толған адамдар (ерлер де, әйелдер де) тарапынан он алты жасқа толмаған адаммен жыныстық қатынас немесе сексуалдық сипаттағы өзге де әрекеттер Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 122-бабы бойынша қылмыстық жауаптылыққа жатады және бес жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуге не сол мерзімге бас бостандығынан айыруға жазаланады. Сондай-ақ, Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің Нормативтік-құқықтық актілеріне сәйкес, осы бап бойынша күдіктілер ішкі істер бөліміне есепке қойылады, бұл кейіннен мемлекеттік лауазымдарға орналаса алмайтын, Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде қызмет ете алмайтын жас адамдардың тағдырын іс жүзінде "сызып тастайды", өйткені олар қылмыстық жауаптылыққа тартылған болып есептеледі.

Жадынама

Бұл жадынама мұғалімдерге, ересектерге балалармен алдын-алу жұмыстарына арналған. Балаға немесе жасөспірімге жақын болу зорлық-зомбылық пен олардың жыныстық тұтастығына қол сұғудың алдын алуға көмектеседі. Сіз зорлық-зомбылықтан аулақ бола аласыз, бірақ бұл үшін Сіз «Болмайды» бес ережесінде сақтауыңыз керек.

«Болмайды» бес ережесі:

1. Көшеде бейтаныс адамдармен сөйлесуге және оларды үйге кіргізуге болмайды.
2. Сіз олармен бірге кіреберіс пен лифтке кіруге болмайды.
3. Бөтен көлікке отыруға болмайды.
4. Бейтаныс адамдардың сыйлықтарын қабылдауға болмайды және олардың үйіне немесе басқа жерге бару туралы ұсынысына келісуге болмайды.
5. Көшеде кешке жалғыз жүруге болмайды, әсіресе қараңғы түскеннен кейін.

Бастауыш сынып балаларына арналған кеңестер

1. Әрқашан ата-анаңызға қайда бара жатқаныңызды айтыңыз.
2. Әрқашан достарыңыздың жанында жүріңіз.
3. Түнде достарыңызбен адам жоқ жерлерге бармаңыз.
4. Бейтаныс адамдардың сыйлықтарын қабылдамаңыз.
5. Егер біреу сізге еріп баруды ұсынса, ата-анаңыздан рұқсат сұраңыз.
6. Егер сіз қорқатын болсаңыз, адамдарға жүгіріңіз.

7. Өзіңізді қаншалықты жаман сезінсеңіз де, өз проблемаларыңызды ешкіммен талқыламаңыз.
8. Ешкімге есік ашпаңыз және есік арқылы сұрақтарға жауап бермеңіз.
9. Егер біреу пәтерге баса көктеп кіруге тырысса, полиция шақырыңыз, содан кейін терезені ашып айқайлаңыз, көмекке шақырыңыз.
10. Егер көліктегі адамдар сізден бір жерге қалай жетуге болатынын сұраса, оған жақындамаңыз және ешқандай жағдайда сіз олармен баратын жолыңыз бір болса да еріп жүруге келіспеңіз.
11. Ешкімнің сізге тиісуге құқығы жоқ. Мұны істеуге тырысатын кез-келген адамға еркін түрде айтуға болады.
12. Біреу сізді қорқытса, тікелей қауіпсіз жерге барыңыз, онда адамдар көп.
13. Егер сізді кез-келген жерге шақырса, әрқашан ата-анаңыздан рұқсат алыңыз.
14. Мекен-жайыңызды және телефон нөміріңізді (аймақ кодын қоса), 102 телефонын жаттап алыңыз.
15. Әрқашан ата-анаңыздың жұмыс телефондарының тізімін өзіңізбен бірге алып жүріңіз.
16. Құпия сөзді есте сақтаңыз және тек құпия сөзді білетін адамдармен жүруге келісіңіз.
17. Ешқашан біреудің сізге тиісуіне жол бермеңіз. Егер бұл орын алса, дереу үлкендеріңізге айтыңыз.
18. сіздің ата-анаңыз сізді жақсы көретіндігі және сізге шындықты айтқаныңыз үшін ешқашан жазаланбайтындығы.

Советы для подростков

- **ҮЙДЕН ҚАШПА!** Егер үйдің өмірі шыдамсыз болса, мұғаліммен немесе сіз құрметтейтін адаммен сөйлесіңіз. Сіз үйден қашқаннан кейін сізді есірткі бизнесінде, порнографияда немесе жезөкшелікте қолдануға тырысатын адамдардың қолына түсіп қаласыз.
- Достықты ұсынатын адамдармен өте сақ болыңыз. Есіңізде болсын, сіз өзіңізді жалғыз немесе күйзеліске ұшыратқан кезде, сіз өзіңізге қамқор болатын қаскүнем үшін қарапайым мақсатсызсыз.
- Ешқашан шөлді немесе белгісіз жерлерге шақыруларды қабылдамаңыз. Сізге тым жақсы жалақысы бар жұмыс
- ұсынатын адамдармен абай болыңыз.
- Бейтаныс адамдарға сізді суретке түсіруге ешқашан келіспеңіз, тіпті егер олар сізді әйгілі етуге уәде берсе және барлық атақты адамдар осылай бастайды деп айтса да.
- Ешқашан бейтаныс адамдармен бірге көлікке отырмаңыз.
- Топпеннемесе досыңызбен бірге жүріңіз.
- Әрқашан ата-анаңызға достарыңызбен қайда баратындығыңызды айтыңыз және оларға жоспарлардың өзгеруі туралы хабарлаңыз.
- Сіздің келісіміңізсіз ешкімнің сізге тиісуге құқығы жоқ. Мұны істеуге тырысатын кез-келген адамға еркін түрде айтуға болады.

- Өзіңіздің интуицияңызға сеніңіз, егер сіз қорқатын болсаңыз, онда мұның себептері бар.

Ата-аналарға жадынама

Балаға физикалық жаза қолданбас бұрын, тоқтаңыз!

1. **ЖАҚСЫ ҮЛГІ КӨРСЕТІҢІЗ.** Қорқыту, сондай-ақ ұрып-соғу, психикалық қысым, қорлау және т.б. жағдайды сирек жақсартады. Сіздің балаңыз сіздің мінез-құлқыңызды үлгі ретінде алады және сізден үйренеді ашулануды күш қолданбай қалай жеңуге болады. Шекараларды орнатыңыз. Шектеулер өзін-өзі тәрбиелеуге және зорлық-зомбылыққа негізделген өзара эмоцияларды басқаруға үйретеді.
2. **МЕКТЕПКЕ ЖИКЕЛІП ТҰРЫҢЫЗ.** Егер сіздің балаңызда депрессияны тудыратын және өзін-өзі бағалаудың төмен деңгейіне әкелетін жағдайлар болса, мектепке барыңыз. Мектеп қызметкерлері балаларға көмектесу, үйрену және жетістікке жету үшін жүр.
4. **БАЛАЛАРҒА ТЕЛЕДИДАРДАН КӨРСЕТІЛЕТІН ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ ТУРАЛЫ АЙТЫҢЫЗ,** тек теледидарды өшірмей түсіндіріңіз. Оларға фильмдерде көрсетілген зорлық - зомбылық-бұл көрерменді көңіл көтеру, қозғау, ұстап тұру үшін жасалған өнім екенін түсіндіріңіз. Бұл мінез-құлықтың мұндай үлгісін сіздің өміріңізде қолдану керек дегенді білдірмейді.
5. **"МЕН СЕНІ СҮЙЕМІН" ДЕГЕН СӨЗДЕРДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫН БАҒАЛАМАУҒА БОЛМАЙДЫ.** Кез-келген жастағы балалар мақұлдауды, сүйгенді, құшақтағанды, достық иықта қажет етеді. Олар "Мен сені мақтан тұтамын!" деген сөзді естігісі келеді.
6. **БАЛАЛАРЫҢЫЗБЕН ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ ТУРАЛЫ СӨЙЛЕСІҢІЗ.** Оларды сізбен қорқыныштары, ашуы мен қайғысы туралы сөйлесуге шақырыңыз. Ата-аналар балаларының мәселелерін естіп, олардың қызығушылықтары мен сезімдерімен бөлісіп, жақсы кеңестер беруі керек. Сіздің балаларыңыздың қалай сөйлесетінін қадағалаңыз.

Егер бала зорлық-зомбылыққа ұшыраса, не болғанын айыптау немесе ақтау ниетіне қарсы тұруға тырысыңыз. Жағдайды анықтауға уақытты пайдаланыңыз, содан кейін одан әрі зорлық-зомбылықты қалай болдырмауға болатындығын шешіңіз.

Егер Сіз немесе Сіздің отбасыңыздың біреуі жалғыздықты, ұнамсыздықты, үмітсіздікті сезінсе немесе есірткі мен алкогольге қатысты проблемаларыңыз болса - көмек іздеңіз. Барлық зорлық-зомбылықтың жартысынан көбін алкоголь немесе есірткі қолданушылар жасайды деп саналады.

БАЛАҢЫЗДЫ ҚАЛАЙ ҚОРҒАУҒА БОЛАДЫ

1. Балаңызға кез-келген ересек адамға, егер ол одан қауіпті сезінсе, "жоқ" деп айтуға құқылы екенін үйретіңіз
2. Балаңызға "бұл менің анам емес!"(немесе " бұл менің әкем емес!") деп қатты айғайлап айтуды үйретіңіз, егер біреу оны ұстауға тырысса. Бұл басқалардың назарын аударады және қылмыскерді қорқытады.
3. Егер күтпеген жерден жоспарлар өзгерсе, балаңызға қоңырау шалып қайда бара жатқанын айтуға үйретіңіз
4. Баланы балабақшадан немесе мектептен алып кетуге тырысыңыз. Егер оған басқа біреу келетін болса, бұл туралы тәрбиешіге немесе мектеп мұғаліміне алдын-ала ескертіңіз
5. Балаңызға құпия сөз ойлап тауып, оны ешқашан бейтаныс адамға көлікке отырмауға және егер ол құпия сөзді білмесе, онымен бірге ешқайда бармауды үйретіңіз
6. Балаңызға жалғыздан гөрі достарыңыздың жанында болғаны қауіпсіз екендігін сендіріңіз, әсіресе кешкі уақытта. Жаяу жүрген жалғыз балаға қылмыскер әрқашан тартылады
7. Балаңызға ақылы телефонды пайдалануға үйретіңіз (оның ішінде халықаралық). Ол үйінің және анықтама қызметінің телефон нөмірлерін жатқа білуі керек
8. Балаңыздың суреттерін жылына кем дегенде бір рет жасаңыз, егер сіздің балаңыздың сыртқы келбеті мен ерекшеліктерін сипаттасаңыз, ол сізді жоғалтып алса немесе ұрлап кетсе көмектеседі.
9. Бала өзіне не болатынын айтып бере алатын ата-ана болыңыз. Бала сіз оны әрқашан жақсы көретіндігіңізге сенімді болуы керек және егер ол адасса немесе ұрланып кетсе іздеуді тоқтатпаңыз